

Tweede coronagolf zorgt bij longpatiënten voor weinig problemen in de zorg

Maaïke Horselenberg, Juliane Menting, Monique Heijmans

Samenvatting

De meerderheid van de mensen met een longziekte (69%) heeft tijdens de tweede coronagolf geen gevolgen ondervonden van COVID-19 en de overheidsmaatregelen voor de professionele zorg die men krijgt. Eén op de drie ervaart wel gevolgen, met name in het niet doorgaan of uitstellen van afspraken vanuit de kant van de zorgverlener en dat naasten niet mee mochten naar afspraken. Deze veranderingen leiden nauwelijks tot extra problemen of knelpunten voor patiënten. Ondanks dat slechts 1 op de 10 longpatiënten zelf te maken heeft gehad met corona gerelateerde klachten, zorgt de tweede coronagolf wel bij een ruime meerderheid van de longpatiënten voor negatieve gevoelens en zorgen over de eigen gezondheid en welzijn en die van hun naasten.

De cijfers zijn gebaseerd op een vragenlijst die in mei en juni 2021 beantwoord is door 554 mensen met een longziekte. Het betreft mensen met astma, COPD of een meer zeldzame longziekte. Aan het einde van deze factsheet staat meer informatie over het onderzoek.

De COVID-19 epidemie en de maatregelen om die te bestrijden hebben tot grote verschuivingen in de gezondheidszorg geleid: sommige zorg kwam geheel stil te liggen, soms werd ook zorg in aangepaste vorm gegeven, zoals via de telefoon of via beeldbellen. Het uitstellen, aanpassen of door de patiënt vermijden van zorg kan leiden tot negatieve gevolgen voor de gezondheid. Het Nivel deed in mei en juni 2021 onderzoek naar de ervaringen van mensen met een longziekte met de zorg en naar de ervaren gevolgen van COVID-19 voor gezondheid en welzijn. Vragen hadden betrekking op het jaar voorafgaand aan de enquête. Het betreft dus vooral de tweede coronagolf die loopt vanaf juli 2020 tot en met januari 2021 ([www. RIVM.nl](http://www.RIVM.nl)).

Uitgestelde zorg tijdens de tweede coronagolf

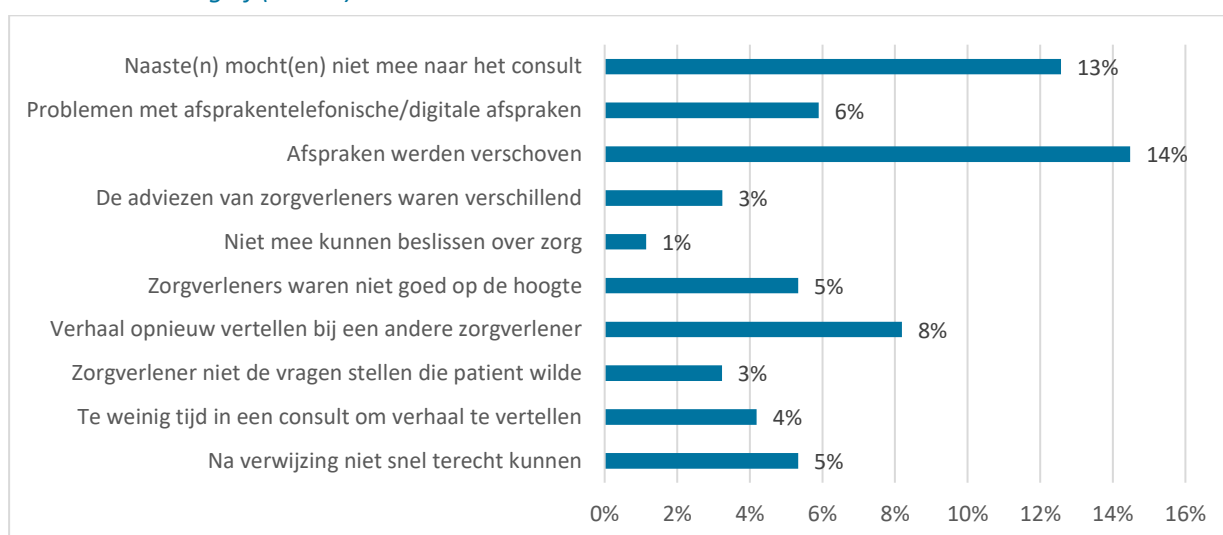
69% van de mensen met een longziekte geeft aan dat de coronacrisis het afgelopen jaar geen gevolgen heeft gehad voor de professionele zorg en ondersteuning die men krijgt voor hun longziekte; 31% geeft wel aan dat de zorg door COVID-19 op een of andere manier veranderd is: 21% geeft aan dat afspraken vooral telefonisch hebben plaatsgevonden. Daarnaast had 19% van de longpatiënten (ook) te maken met afspraken die werden uitgesteld of afgezegd; 5% van de longpatiënten gaf (ook) aan zelf afspraken af te zeggen; bij slechts 4% vonden afspraken digitaal plaats (Tabel 1).

Tabel 1 Redenen waardoor de coronacrisis invloed heeft gehad op de professionele zorg en ondersteuning die mensen met een longziekte krijgen (n=525)

Reden	Percentage (%)
Een of meerdere afspraken hebben telefonisch plaatsgevonden	21%
Een of meerdere afspraken zijn uitgesteld	10%
Een of meerdere afspraken zijn volledig afgezegd	9%
Een of meerdere afspraken hebben digitaal plaatsgevonden	4%
Ik heb er zelf voor gekozen om een of meerdere afspraken uit te stellen of af te zeggen	5%

Ondanks dat circa 30% van de mensen met een longziekte veranderingen in de (organisatie van) zorg ervaart vanwege COVID-19, hebben deze veranderingen nauwelijks gevolgen voor de ervaren kwaliteit van zorg. Mensen met een longziekte geven namelijk aan maar weinig knelpunten in de zorg te ervaren: 14% ervaart het verschuiven van afspraken als een knelpunt; voor 13% was het een probleem dat naasten niet mee mochten naar een consult (Figuur 1). Andere knelpunten in de zorg tijdens de tweede corona golf, bijvoorbeeld met betrekking tot wachttijden, toegankelijkheid, samenwerking en afstemming tussen zorgverleners of met betrekking tot informatievoorziening of samen beslissen, worden door minder dan 8% van de mensen met een longziekte genoemd.

Figuur 1 Knelpunten in de zorg, ervaren door mensen met een longziekte tijdens de tweede coronagolf (n=525)

Op de vraag in hoeverre uitgestelde of veranderde zorg gevolgen heeft gehad voor de gezondheid geeft 66% van de longpatiënten die daar mee te maken had (n=160) aan dat dit nauwelijks of geen gevolgen heeft gehad; 28% ervaart in redelijke mate gevolgen en 6% in sterke mate.

Gevolgen van COVID-19 voor de gezondheid

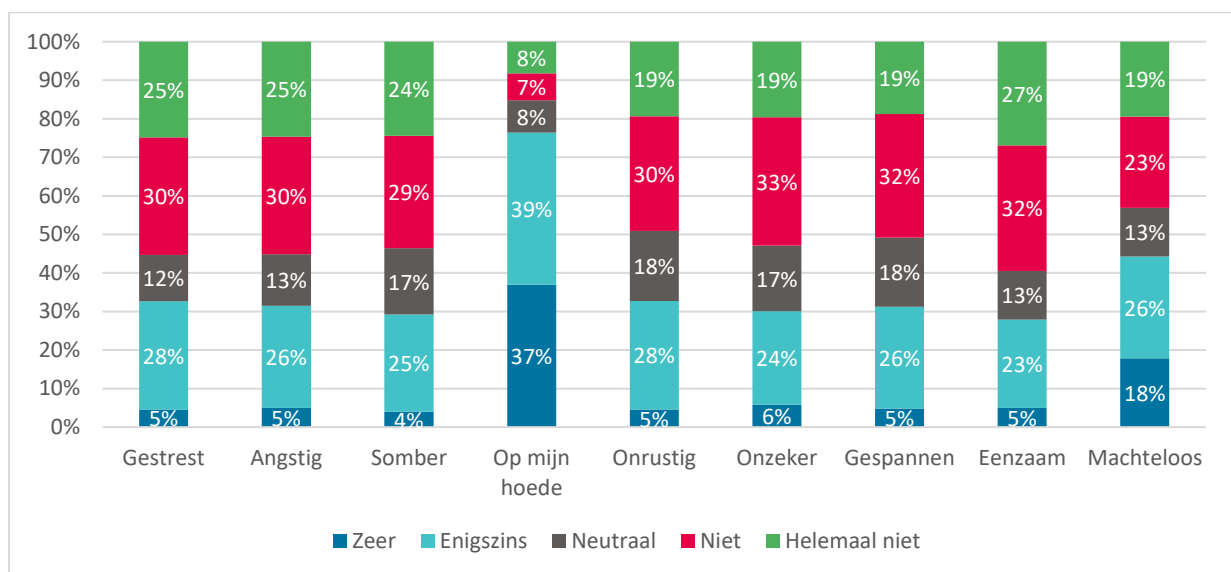
Tijdens de tweede coronagolf gaf 11% van de mensen met een longziekte aan (waarschijnlijk) corona te hebben gehad. In onderstaande tabel is weergegeven hoe mensen met een longziekte hun gezondheid ervaren ten opzicht van vóór de coronacrisis. Circa twee derde van de respondenten geeft aan dat de gezondheid onveranderd is. Een derde van de respondenten ervaart de gezondheid als slechter maar wijst dat vooral aan andere redenen dan COVID-19. Een kleine groep mensen ervaart hun gezondheid als beter dan voor de coronacrisis (Tabel 2).

Tabel 2 De ervaren gezondheid van mensen met een longziekte in vergelijking met voor de coronacrisis (n=545)

Ervaren gezondheid	Percentage (%)
Nee, mijn gezondheid is nu niet anders	64%
Ja, mijn gezondheid is nu beter	6%
Ja, mijn gezondheid is nu slechter, namelijk:	30%
• Doordat ik het coronavirus heb (gehad)	14%
• Door de gevolgen van de maatregelen (bijvoorbeeld uitgestelde zorg)	14%
• Door andere omstandigheden	76%

De tweede coronagolf heeft bij de meeste mensen met een longziekte invloed op hun stemming. Onderstaand figuur laat zien dat merendeel op zijn hoede is (afgerond 77%) en bijna de helft van de mensen voelt zich machteloos (44%). Circa een derde van de mensen geeft aan dat de corona epidemie hen enigszins tot zeer gestrest, angstig, somber, onrustig, onzeker, gespannen en/of eenzaam maakt.

Figuur 2 Mate waarin COVID-19 van invloed was op de stemming van mensen met een longziekte (n=502)

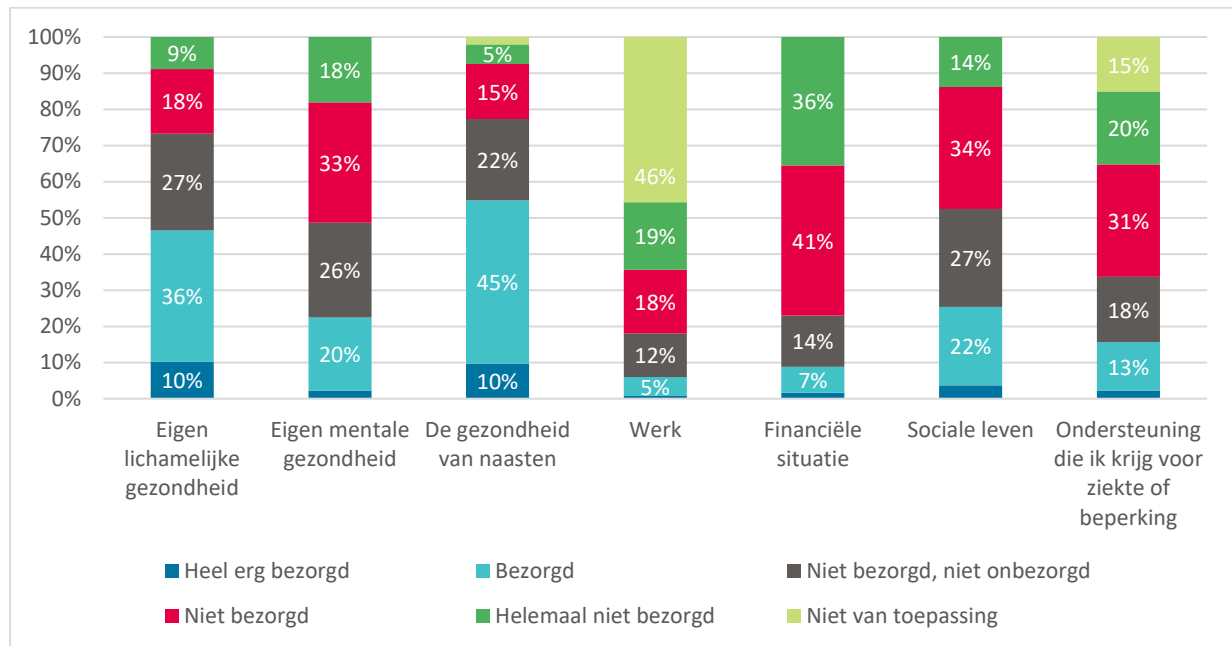
*betreft de afgelopen 4 maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst

Naast dat de corona epidemie negatieve gevoelens oproept bij mensen, maken mensen zich zorgen door de coronacrisis (specifiek de afgelopen 4 weken tijdens het invullen van de vragenlijst). Onderstaand figuur laat zien dat circa de helft van de mensen met een longziekte zich zorgen maakt over hun eigen lichamelijke gezondheid en de gezondheid van naasten. Zo vertellen respondenten:

“Als ik nu naar het ziekenhuis moet, is er dan nog plek voor mij? Loop ik daar geen corona op? Ik zit nu in zelfisolatie en heb nauwelijks contact met mensen buiten mijn gezin...”

“Ik weet niet wat het effect van corona is op mijn aandoening. Ook al ben ik gezond en fit, ik heb toch een longaandoening”

Figuur 3 Zorgen van mensen met een longziekte door de coronacrisis (n=487)

*betreft de afgelopen 4 maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst

Beschouwing

Ondanks de coronacrisis heeft de zorg er niet (ernstig) onder geleden. Van de afspraken die niet fysiek doorgingen, ging merendeel telefonisch door. Veranderde of uitgestelde zorg leidde niet tot grote knelpunten in de ervaren kwaliteit van zorg.

Het onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd onder leden van de Longmonitor van het Nivel waar mensen met een medische diagnose astma en/of COPD en mensen met een zeldzame longziekte aan deel nemen. De monitor bestaat momenteel uit circa 800 zelfstandig wonende mensen met een longziekte van 15 jaar of ouder. Mensen met astma of COPD worden geworven via aselecte steekproeven van huisartsenpraktijken verspreid door heel Nederland. Door de wijze van steekproeftrekking en de toegepaste selectiecriteria geldt het panel als representatief voor de zelfstandig woonachtige populatie van mensen met astma en COPD van 15 jaar en ouder in Nederland. Mensen met zeldzame longziekten stromen vooral in via patiëntenorganisaties. De monitor wordt sinds 2001 uitgevoerd door het Nivel met subsidie van het Longfonds, met als doel een overzicht te geven van de situatie van mensen met een longziekte in Nederland. De monitor maakt deel uit van het grotere onderzoeksprogramma monitor Zorg en Participatie, waarbij onder andere gegevens worden verzameld via het Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten (NPCG). Meer informatie over de monitor is te vinden op de website www.nivel.nl/npcg. Jaarlijks worden via vragenlijsten gegevens bij de leden verzameld over diverse onderwerpen.

De gegevens voor dit onderzoek zijn verzameld in april 2021 in het kader van de voorjaarspeiling van het NPCG. Er is aan 662 leden met een longziekte een vragenlijst gestuurd. De vragenlijst is in totaal door 554 leden ingevuld, 132 mensen met COPD, 204 mensen met astma en 218 met zeldzame longziekten (responspercentage van 83,7%). De groep mensen met zeldzame aandoeningen bestaat vooral uit mensen met longfibrose, pulmonale hypertensie, ernstig astma of bronchiëctasieën; andere zeldzame longziekten zoals Alpha1 komen minder vaak voor.

Meer weten

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over het Consumentenpanel: ga naar www.nivel.nl/consumentenpanel of e-mail naar consumentenpanel@nivel.nl.

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Horsseberg, M., Menting, J., Heijmans, M. Tweede coronagolf zorgt bij longpatiënten voor weinig problemen in de zorg. Utrecht: Nivel, 2021.
